

*І. С. о. Нуруллаєв*  
кандидат юридичних наук,  
суддя Харківського окружного  
адміністративного суду

## СУДОВІ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІ ЗЛОЧИННОСТІ

Питання юридичної природи та значення судових рішень як джерела міжнародного права вже давно є предметом жвавих дискусій серед науковців. Передусім це обумовлено положеннями ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, в якій передбачено, що Суд зобов'язаний вирішувати передані йому спори на основі міжнародного права і для цього він застосовує в якості додаткового засобу для визначення правових норм із врахуванням зауваження, що закріплене в статті 59 Статуту, судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй [1].

Рішення міжнародних судів є предметом дослідження праць таких вчених як Б. Аршаковський, Н. Блажівська, В. Буткевич, О. Вайцеховська, О. Гайдулін, С. Задорожна, Т. Зацепіна, У. Дженкс, А. Б. Мезяєв, О. Рябцевич, Г. Тункін, Г. Шварценбергер, І. Шаркова, С. Шевчук, Ю. Щокін, Дж. Фітцморіс та багатьою інших.

Метою статті є дослідити правову природу рішень міжнародних судів як джерел міжнародно-правового регулювання міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю.

Рішення міжнародних арбітражів чи судів є обов'язковими для сторін справи з огляду на їх правову природу та зобов'язання держав учасниць відповідних міжнародних договорів, що зокрема впливає з ст. 94 Статуту ООН, в якій зазначено, що «кожен член Організації Об'єднаних Націй зобов'язується виконувати рішення Міжнародного Суду з тієї справи, в якій він є стороною» [2], а також ст. 59 Статуту Міжнародного Суду ООН, в якій закріплено, що його рішення є обов'язковим лише для сторін справи і лише щодо цієї справи [1].

Стосовно рішень Міжнародного кримінального суду слід зазначити, що відповідно до ст. 105 Римського статуту «із дотриманням умов, які держава могла обговорити на підставі п. 1 (b) статті 103, вирок про призначення покарання у вигляді позбавлення волі є обов'язковим для держав-учасниць, які ні в якому разі не можуть його змінити» [3].

Отже, передусім ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН передбачає, що Суд повинен діяти при розгляді переданих йому справ застосовуючи норми міжнародного права, керуючись ними, тобто здійснюючи правозастосування.

При цьому Міжнародний Суд може використовувати свої рішення як допоміжні засоби для визначення правових норм і в цій якості вони мають

важливе значення оскільки ними, як зазначає Т.Н. Зацепіна, здійснюється «підтвердження існування та юридичної конкретизації звичаєвих норм» [4]. Такий висновок вона аргументує прикладом рішення Міжнародного Суду у справі Нікарагуа проти США від 27 червня 1986 року, де визначено, що положення п. "g" статті 3 резолюції Генеральної Асамблеї ООН 1974 року щодо визначення агресії, стало нормою міжнародного звичаєвого права [4].

Важливим є також те, що рішення міжнародних і регіональних судів шляхом правозастосування тих чи інших юридичних джерел міжнародного права надають їм ознаку реального фактичного джерела права. Однією із вимог визнання правила міжнародним звичаєм є його міжнародне визнання, основним із шляхів якого є його визнання міжнародним судом і застосування при вирішенні справи. З цього приводу влучно висловився О.І. Рябцевич, який вивчив цей аспект на прикладі діяльності Міжнародного кримінального трибуналу з колишньої Югославії та Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди, вважає, що «врахування міжнародних судових прецедентів можливе як допоміжного джерела міжнародного права (у значенні ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН) для встановлення: (1) існування міжнародно-правового звичаю; (2) існування «загального принципу права»; (3) вихідного змісту міжнародно-правових норм при їх тлумаченні. Таким чином, судді міжнародних кримінальних трибуналів вправі лише брати до уваги страбурзьке прецедентне право» [5].

Міжнародним судовим рішенням, як зазначає О.Р. Вайцеховська, притаманні такі ознаки: 1) локальність (обов'язковість тільки для сторін, які беруть участь у справі, і тільки по даній справі); 2) ситуативність і незапланованість появи; 3) неупередженість (в силу відсутності політичного інтересу у суддів); 4) авторитетність (до складу міжнародних судів входять загальноновизнані фахівці з міжнародного права) [23, с. 184].

Окрім цього, дійсна практика діяльності міжнародних судів, зокрема таких як Міжнародний Суд ООН, Міжнародний кримінальний суд, Міжнародні трибунали, Суд Європейського Союзу, Європейський суд з прав людини, свідчить про те, що їх рішення можуть містити правові позиції, що мають загальний характер, зокрема свої рішення

вони часто обґрунтовують загальними принципами права, що широко визнані державами членами міжнародного співробітництва.

У низці випадків ці принципи застосовувалися Міжнародним Судом ООН без згадування їх як загальних принципів права. Це мало місце по відношенню до таких принципів, як «добросовісність, незловживання правом, відповідальність за правопорушення. Частіше використовувалися процесуальні принципи (наприклад, ніхто не може бути суддею у власній справі, рівність сторін у спорі, пріоритет спеціального закону тощо)» [6]. Дія загальних принципів має певну специфіку: «у міжнародній сфері головною сферою їх застосування є міжнародне право захисту прав людини та основних свобод. Зокрема, ці принципи використовуються судами з прав людини та кримінальними трибуналами: 1) наступний закон скасовує попередній; 2) рівний над рівним влади не має; 3) ніхто не може передати іншому більше прав, ніж він сам має; 4) закон, який має більшу юридичну силу, скасовує закон, який має меншу юридичну силу» [6, с. 47].

Однак, міжнародні суди наділені також правом здійснювати тлумачення окремих джерел міжнародного права. Зокрема, в ст. 36 Статуту Міжнародного Суду закріплено, що «держави-учасниці дійсного Статуту можуть в будь-який час заявити, що вони визнають без особливої на те згоди, *ipso facto*, стосовно будь-якої іншої держави, що прийняла на себе таке ж зобов'язання, юрисдикцію Суду обов'язковою з усіх правових спорів, що стосуються: а) тлумачення договору; б) будь-якого питання міжнародного права; с) наявності факту, який якщо він буде встановлений, являтиме собою порушення міжнародного зобов'язання; д) характеру та розмірів відшкодування, що належить за порушення міжнародного зобов'язання» [1].

В свою чергу Європейський суд з прав людини відповідно до статей 42-44 Конвенції про захист прав людини та основних свобод має право приймати рішення в конкретній справі з подальшою їх публікацією, а в ст. 30 Конвенції закріплено право суду здійснювати тлумачення Конвенції чи протоколів до неї, яке закріплюється в змісті рішення, а в ст. 32 Конвенції до компетенції Європейського суду з прав людини віднесено всі питання, що стосуються тлумачення її положень [7].

Практика діяльності міжнародних судів, показує, що в окремих випадках вони вельми розширено тлумачать положення Статутів та інших установчих документів, створюючи тим самим нові правові норми. Так, Зацепіна Т.Н. в ході аналізу діяльності Суду Європейський Співтовариств (нині – Суд Європейського Союзу) зазначає, що «така досить вільна інтерпретація положень європейських договорів досить часто використовується Судом для того, щоб закріпити ті чи інші повноваження за певним органом Європейських Співтовариств,

які установчими актами не передбачалися» [4]. В свою чергу, Європейський суд з прав людини відповідно до наданих йому повноважень конкретизує положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод (Ради Європи, 1950 року) і встановлює правові положення матеріального та процесуального характеру, що безпосередньо не випливають зі тексту Конвенції, які спрямовані на детальну регламентацію порядку реалізації закріплених в ній прав; визначають зміст конкретного права і гарантії його дотримання» [4].

Слід зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, застосування при вирішенні спорів джерел міжнародного права, які зазначені в частині першій ст. 38 Статуту, не обмежує право Суду вирішувати спори *ex aequo et bono*, якщо сторони з цим згодні [1]. **Ex aequo et bono** — це латинський вираз, що перекладається як «справедливо та по доброму», та означає такий спосіб винесення рішення судом, за якого суд не пов'язаний жорсткими нормами права, а керується міркуваннями справедливості і здорового глузду. Розгляд справ *ex aequo et bono* (справедливо і по доброму) бере свій виток із римського права, відповідно до якого арбітри (*recuperatores*) могли відступати від букви закону та керуватися при винесенні рішення принципом справедливості та застосовувати заходи примирення сторін. Вказаний принцип, як зазначає Шаркова І.М. та Спабібухов Н.І., дає можливість суду корегувати норми позитивного права та певною мірою відступати від них, враховуючи індивідуальні особливості кожної конкретної справи [8, с. 36]. Найвідомішими прикладами застосування принципу справедливості та визнання його загальним принципом права, що належить до джерел міжнародного права, є рішення судді Гудзона 1937 р. винесене за результатами розгляду спору між Голландією та Бельгією, у якому висловлено, що «відповідно до ст. 38 Статуту або незалежно від цієї статті суддя має певну свободу розглядати принцип справедливості в межах міжнародного права, яке повинно бути застосоване» [9].

Інтерпретаційні акти Міжнародного суду та Європейського суду з прав людини розраховані на багаторазове застосування й використання не лише сторонами справи, а й іншими суб'єктами міжнародного права в якості загального права. Н. Блажівська зазначає, що в цьому проявляється нормативний характер актів зокрема Європейського суду з прав людини, який «один раз витлумачивши норму Конвенції, неодноразово використовує таке тлумачення у своїх рішеннях. Крім того, первісне рішення Європейського суду, що містить зразок тлумачення норм Конвенції, є прецедентом тлумачення. Прецедент тлумачення являє собою пілотне тлумачення Європейським судом норм Конвенції, яке в подальшому застосо-

вугється як зразок тлумачення норм конвенції під час розгляду аналогічних спорів з іншим суб'єктивним складом» [10, с. 145]

В міжнародно-правовій доктрині визнано, що правило можна вважати самостійною нормою лише в тому випадку, якщо воно містить в собі положення, які розвивають, конкретизують приписи, що містяться в самому принципі або нормі [4].

Тут слід нагадати, що правова позиція є частиною судового рішення і є обов'язковою передусім для сторін-учасниць спору в силу визнання ними юрисдикції суду і може розглядатися як партикулярна (локальна) норма. Проте така правова позиція в подальшому впливає і на сам міжнародний суд, який безпосередньо створив таке правило, оскільки при розгляді аналогічного спору за участю інших сторін він не може ігнорувати встановлену раніше та зафіксовану в рішенні конкретизуючого чи інтерпретаційного характеру правову позицію і в силу принципів справедливості та суверенної рівності повинен її застосовувати.

Вплив Європейського суду з прав людини на зміну загального ставлення до міжнародних судових рішень, як зазначає В.Г. Буткевич, полягав в тому, що він у своїх рішеннях «на чільне місце поставив свої попередні рішення (прецеденти) і не бажає від них відходити, навіть якщо комусь здається, що він цим порушує Конвенцію» і «мотивуючи свої судові рішення власними прецедентами, Суд фактично зобов'язав держави поважати їх і брати за основу в аргументації їхніх позицій у власних справах» [11, с. 136-137].

В свою чергу С.В. Шевчук досліджуючи практику Суду ООН і Постійної палати міжнародного правосуддя, звернув увагу на те, що вони посиляються на власні рішення, рішення міжнародних арбітражів і національних судів, і це хоча й не є наслідком дії доктрини прецеденту, але «нагадує доктрину *jurisprudence constante* в континентальному праві, коли суд вважає себе фактично зв'язаним своєю попередньою практикою та зобов'язаний її дотримуватися. Більше того, судді з країн англосаксонської правової сім'ї прямо використовують формулювання, запозичені з доктрини *stare decisis*» [12, с. 445].

Визнання прецедентного права міжнародних судів в якості джерела міжнародного права знаходить все ширше офіційне підтвердження як в самих рішеннях міжнародних судів, так і в інших міжнародних документах. Так, насправді самостійним джерелом права судові рішення в якості судового прецеденту визнаються передусім в державах англо-американської правової сім'ї. Проте дискусії щодо визнання рішень міжнародних судів прецедентами (інтерпретаційного чи конкретизуючого норму, що міститься в джерелі міжнародного права) тривають і набирають лише

обертів, і позиції вчених розділились незважаючи на те, прихильниками якої правової системи вони є. Так, Я. Броунли, прихильник підходу до міжнародного права з позицій англо-американського прецедентного права (*common law*), при аналізі судових рішень і, зокрема, ролі судового прецеденту в практиці суду, підкреслив, що «строго кажучи, суд не керується доктриною прецеденту, але тим не менше він прагне забезпечити послідовність судової практики» [13]. Також, Г. Шварценбергер вважав, що «рішення міжнародних судів і трибуналів не мають сили прецедентів в технічному сенсі англійського права» [14 р. 255; 15 с. 161-162]. Аршавський Б.М. зазначає, що «як мінімум передчасним є твердження про те, що судовий прецедент є джерелом міжнародного права. Використання в цій якості судового прецеденту окремими судовими органами (МТКЮ, МТР, МУС, ЄСПЛ, ОРС, СОТ) не дає достатніх підстав для загального висновку» [16, с. 13]

В окремих випадках міжнародні суди формують нову правову позицію, змінюючи попереднє тлумачення правових норм, що застосовують. Таке явище має назву «еволютивне тлумачення». Зокрема у справі ЄСПЛ *Selmouni v. France* (1999), суд, обґрунтовуючи власне рішення, назвав Конвенцію з прав людини та основних свобод «живим інструментом» [17], а дії, які раніше розглядалися ним як «жорстоке та принизливе поводження», розтлумачив як «катування поліцією потерпілого». Отже, як зазначила С.В.Задорожна, «для забезпечення принципу справедливості судовий орган може змінювати зміст норми, саму норму, хоча і не змінює текст основного джерела норми, відмовляючись від своїх рішучих попередніх правових позицій задля забезпечення ефективності та дієвості правозахисту» [18, с. 18].

Таким чином, на сьогодні, переважно міжнародні (регіональні) суди здійснюють тлумачення джерел міжнародного права та здійснюють конкретизацію їх положень, формуючи правові позиції що мають як індивідуальний (прямий вплив на сторони справи), так і загальний характер (в результаті подальшого застосування висловленої правової позиції в наступних справах відповідного суду).

Повноваження Міжнародного кримінального суду з тлумачення норм права закріплені в ч. 2 ст. 21 Римського статуту, в якій закріплено право Суду застосовувати принципи і норми права відповідно до того, як вони були розтлумачені в його попередніх рішеннях, а в ч. 3 ст. 21 закріплено, що «застосування і тлумачення права відповідно до цієї статті має відповідати міжнародно визаним правам людини і не допускати ніякого несприятливого проведення різниці за такими ознаками, як гендерна ознака, як це визначено в пункті 3 статті 7, вік, раса, колір шкіри, мова, релігія чи віро-

сповідання, політичні або інші переконання, національне, етнічне або соціальне походження, майновий стан, народження чи інше положення» [3].

Активну інтерпретаційну діяльність здійснює і Міжнародний кримінальний Суд, який виносить досить часто рішення, що набувають статус пілотних. Така діяльність Міжнародного кримінального суду піддається критиці, а окремі дослідники іменують її як «судовий активізм» [19, с. 206]. Суть поняття «судовий активізм», на думку Б.М. Аршаковського, «полягає в тому, що «міжнародні» судді самі собі дозволили продавлювати англо-американську концепцію судового прецеденту як одного з основних джерел права в міжнародні суди. Послідовність дій тут така: спочатку прийняти важливе рішення в малозначній справі, а потім, застосувавши концепцію судового прецеденту, використовувати його в більш важливій» [16, с. 13]. Так було в справі Мілошевича, а також у справі проти двох африканських держав [19, с. 206–208].

Варто також відмітити, що О. І. Рябцевич, який досліджував діяльність Міжнародного кримінального трибуналу з колишньої Югославії та Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди, звернув увагу і на інший феномен: в одних випадках трибунали відхиляли доводи захисту, побудовані, у тому числі й на використанні рішень Європейського суду з прав людини, «оскільки вони орієнтовані на застосування національними судовими органами; а в інших – використали страсбурзькі рішення як єдині підстави для своїх рішень» [5].

З цього приводу Дж. Фітцморіс, зазначив: «Міжнародне співтовариство знаходиться в особливій залежності від міжнародних судів в справі розвитку і уточнення права і надання йому більш ґрунтовної сили» [20, р. 14; 15 с. 159]. У. Дженкс заявив, що «відносно все більш широкого кола питань Суд все частіше використовує судовий прецедент замість аморфного і спірного звичаю» [21, р. 180; 15, с. 160].

Досить влучно щодо застосування терміну «джерело» зокрема і до рішень міжнародних судів, висловився Г.І. Тункін, який зазначає, що до джерел зазвичай включають не тільки процес утворення норм міжнародного права і його результати, але також різні фактори, що впливають на цей процес» і в цьому контексті пропонує говорити не про допоміжні джерела міжнародного права, а про допоміжні процеси утворення норм міжнародного права [15, с. 142-143].

Щокін Ю.В. констатує, що загальною рисою є те, що ст. 38 Статуту Міжнародного Суду потребує модернізації, і справа в обґрунтуванні можливості застосування правової позиції рішень будь-якого міжнародного судового органу в якості *самостійного* джерела міжнародного права [22, с. 312].

**Висновки.** Отже, міжнародні суди здійснюють пілотне чи еволютивне тлумачення договірних джерел міжнародного права, а за відсутності необхідної договірної норми міжнародного права, на основі якої може бути вирішено спір, суд звертається до загальних принципів права або до міжнародних звичаєвих норм і на їх основі виробляє правову позицію, яка має характер їх тлумачення чи конкретизації та є застосовною до аналізованої ситуації і при цьому не суперечить іншим діючим нормам міжнародного права. В подальшому такої правової позиції дотримується і сам суд, а також досить часто й інші міжнародні суди. Нині посилює свої позиції точка зору, обґрунтована аналізом зокрема і рішень Міжнародного кримінального суду та міжнародних трибуналів, про самостійну роль судових рішень як джерел міжнародного права, як таких, що мають особливу юридичну природу, пов'язану із деталізацією, інтерпретацією (тлумаченням) норм міжнародного права, що викликає необхідність з часом перегляду положень ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН.

### Література

1. Статут Міжнародного Суду ООН 1945 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_010#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text).
2. Статут Організації Об'єднаних Націй 1945 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_010#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text).
3. Римський Статут Міжнародного кримінального суду 1998 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_588#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text).
4. Зацепина Т.Н. Судебные решения как источник международного права: правомерна ли постановка вопроса о решениях Экономического суда СНГ как источнике права Содружества. URL: [http://sudsng.org/download\\_files/publication/konf/konf27.pdf](http://sudsng.org/download_files/publication/konf/konf27.pdf).
5. Рябцевич О. И. Влияние решений Европейского Суда по правам человека на деятельность международных уголовных трибуналов. *Международ. публ. и част. право*. 2007. № 5. С. 36–39.
6. Теліпко В.Е., Овчаренко А.С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В.Е. Київ: *Центр учбової літератури*, 2010. 608 с.
7. Конвенція про захист прав людини та основних свобод. Рада Європи. 1950 рік. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
8. Шаркова І.М., Спабібухов Н.І. Історичні витоки та сучасна рецепція третейського судочинства *ex aequo et bono*. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 35–37.
9. Гайдулін О. О. Судочинство по добрій совісті (*iudicia bonae fidei*): історичні витоки та перспективи дослідження. *Вісник господарського судочинства: офіційний друкований орган Вищого господарського суду України*. Київ: *Юрінком Інтер*. 2012. № 6. С. 176–180.
10. Блажівська Наталія. Межі інтерпретаційної діяльності Європейського суду з прав людини. *Jurnalul juridictional: teorie și practică*. 2018. No3(31). С. 144–148. URL: [http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part\\_2/33.pdf](http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_2/33.pdf).
11. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: підруч. / за ред. В. Г. Буткевича. Київ: *Либідь*, 2002. 608 с.
12. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ: *Реферат*, 2007. 640 с.

13. Броунли Я. Международное право (в двух книгах). Кн. 1. Москва: Прогресс, 1977. 535 с.

14. Schwarzenberger G.A. Manual of International Law. L., 1967.

15. Тункин Г.И. Теория международного права / под общ. ред. проф. Л.Н. Шестакова. Москва: Зерцало, 2006. С. 161–162.

16. Аршаковский Б.М. Судебный прецедент – источник международного права? *Вестник Московского университета имени С.Ю. Витте. Серия 2. Юридические науки*. 2018. № 3 (17). С. 11–14. URL: [https://www.muiv.ru/vestnik/pdf/un/yn\\_2018\\_3\\_17\\_11\\_14.pdf](https://www.muiv.ru/vestnik/pdf/un/yn_2018_3_17_11_14.pdf).

17. Рішення ЄСПЛ у справі *Selmouni v. France* від 28.07.1999. URL: <http://www.echr.coe.int>.

18. Задорожна С.В. Міжнародно-правова природа принципу *ex aequo et bono*. *Альманах міжнародного права*. 2016. Випуск 14. С. 14–22.

19. Меязев А.Б. Международный судебный активизм как способ коренного изменения современного международного права: *материалы международной научно-практической конференции «Международный правопорядок в современном мире и роль России в его укреплении»*, посвященной 90-летию профессора Фельдмана Давида Исааковича (11–12 октября 2012 г., г. Казань, Казанский (Приволжский) федеральный университет). М.: Статут, 2014. С. 206.

20. Fitzmaurice D. Hersch Lauterpacht «The Scholar as Judge». *BYBIL*. 1961. Vol. 37. P. 14.

21. Jenks W. *The Common Law of Mankind*. L., 1958.

22. Шокін Ю.В. Міжнародно-правовий звичай: сучасні проблеми, теорія і практика: дис. ... д.ю.н.: 12.00.11 – Міжнародне право. Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016. 422 с.

23. Вайцеховська О.Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.11. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2020. 472 с.

### Анотація

**Нуруллаєв І. С. о. Судові рішення в системі джерел міжнародно-правового регулювання співробітництва у протидії злочинності.** – Стаття.

В статті проаналізовано юридичну природу та значення судових рішень міжнародних судів як джерела міжнародного права, що регулює міжнародне співробітництво держав у сфері боротьби зі злочинністю. Висвітлено вимоги міжнародних договорів та статутних документів міжнародних судів щодо обов'язковості рішень міжнародних та регіональних судів для сторін спору. Проаналізовано статтю 38 Статуту Міжнародного суду ООН в якій рішення судів віднесено до додаткових джерел міжнародного права. Встановлено, що рішення міжнародних і регіональних судів шляхом правозастосування загальних принципів права та міжнародних звичаїв як джерел міжнародного права надають їм ознаку реального фактичного джерела права. Як допоміжне джерело міжнародного права рішення міжнародних судів необхідні для встановлення: існування міжнародно-правового звичаю; існування «загального принципу права»; вихідного змісту міжнародно-правових норм при їх тлумаченні. Рішення міжнародних судів можуть містити правові позиції, що мають загальний характер. Досліджено право міжнародних судів надавати тлумачення джерел міжнародного права, формувати пілотні рішення, відходити

від попередніх правових позицій та здійснювати еволюційне тлумачення. Відзначається тенденція вирішення спорів міжнародними судами із застосуванням рішень інших міжнародних судів та пропозиції щодо внесення змін до Статуту Міжнародного суду ООН з метою визнання рішень міжнародних судів самостійним джерелом міжнародного права.

**Ключові слова:** джерела міжнародного права, рішення міжнародних судів, пілотне рішення міжнародного суду, еволюційне тлумачення, правова позиція міжнародного суду.

### Аннотация

**Нуруллаев И. С. о. Судебные решения в системе источников международно-правового регулирования сотрудничества в противодействии преступности.** – Статья.

В статье проанализированы юридическую природу и значение судебных решений международных судов как источника международного права, регулирующего международное сотрудничество государств в сфере борьбы с преступностью. Освещены требования международных Договор и уставных документов международных судов относительно обязательности решений международных и региональных судов для сторон спора. Проанализированы статью 38 Статута Международного суда ООН в которой решения судов отнесено к дополнительным источникам международного права. Установлено, что решения международных и региональных судов путем правоприменения общих принципов права и международных обычаев как источников международного права предоставляют им признак реального фактического источника права. В качестве вспомогательного источника международного права решения международных судов необходимы для установки: существование международно-правового обычая; существование «общего принципа права»; исходного содержания международно-правовых норм при их толковании. Решения международных судов могут содержать правовые позиции, имеющие общий характер. Исследована правое международных судов предоставляют толкование источников международного права, формировать пилотные решения, отходить от предыдущих правовых позиций и осуществлять эволюционное толкование. Отмечается тенденция разрешения споров международными судами с применением решений других международных судов и предложения о внесении изменений в Устав Международного суда ООН с целью признания решений международных судов самостоятельным источником международного права.

**Ключевые слова:** источники международного права, решения международных судов, пилотное решение международного суда, эволюционное толкование, правовая позиция международного суда.

### Summary

**Nurullaiev I. S. Judicial decisions in the system of sources of international legal regulation of cooperation in combating crime.** – Article.

The article contains an analysis of the legal nature and significance of court decisions of international courts as a source of international law governing international cooperation in the fight against crime. The requirements of international agreements and statutory documents of international courts regarding the binding nature of decisions of international and regional courts for the parties to the dispute are highlighted. Article 38 of the Statute of

the International Court of Justice has been analyzed, in which court decisions are referred to as additional sources of international law. It is established that the decisions of international and regional courts through the application of general principles of law and international customs as sources of international law give them a sign of a real factual source of law. As an auxiliary source of international law, the decisions of international courts are necessary to establish: the existence of international legal custom; the existence of a "general principle of law"; the original content of international law in their interpretation. Decisions of international courts may contain legal positions of a general nature. The right of international courts to

provide interpretations of sources of international law, to form pilot decisions, to depart from previous legal positions and to carry out evolutionary interpretation has been studied. There is a tendency to resolve disputes by international courts using the decisions of other international courts and proposals to amend the Charter of the UN International Court of Justice in order to recognize the decisions of international courts as an independent source of international law.

*Key words:* sources of international law, decisions of international courts, pilot decision of an international court, evolutionary interpretation, legal position of an international court.